

Roma Katolik Kilisesi'nin mutlak hakikat iddiası ve bu iddianın eleştirisi

İsmail Taşpınar

Prof.Dr., M.Ü. İlahiyat Fakültesi
Dinler Tarihi Öğretim Üyesi

Özet

Dinlerin her birinin kendine ait ve kendine göre bir 'hakikati olduğu için, dinlerde 'hakikat' konusu ister istemez belli bir dine göre hakikatin ele alınmasını gerektirmektedir. Bu araştırmanın birinci kısmında, genel olarak Hıristiyanlığın kutsal kitabı Yeni Ahid'e göre dini hakikatin ne olduğu üzerinde durulacaktır. İkinci kısımda, araştırmanın esas konusunu teşkil eden Roma Katolik Kilisesi'nin hakikat anlayışı ortaya konacaktır. Araştırmanın üçüncü kısmında ise; Katolik Kilisesi'ne yönelttiği eleştirilerle meşhur olan Katolik ilahiyatçı Hans Küng'ün genelde Hıristiyanlığın özelde ise Katolik Kilisesi'nin 'hakikat' anlayışı konusundaki eleştirileri ile kendi görüş ve yorumlarına yer verilecektir. Araştırmanın sonuç kısmında ise, genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Din, Mutlak hakikat, Yeni Ahid, kilise, kurtuluş



Giriş

Dinlerin her birinin kendine ait ve kendine göre bir 'hakikati olduğu için, dinlerde 'hakikat' konusu ister istemez belli bir dine göre hakikatin ele alınmasını gerektirmekte. Yoksa, 'bir vâkıa olarak din' hakikatinin mevcudiyeti inkar edilemez. Belli bir dini hakikati ortak değer olarak kabul edip

Yeni Ahid
külliyatında
'hakikat' kavramı
kullanıldıkları
kitaba göre
farklılık arz
etmektedir.
Semitik geleneğe
bağlı olan Yeni
Ahid metinlerinde
'hakikat',
İbranice 'emet'
kelimesinin anlam
ve türevlerine
bağlı olarak mana
kazanmaktadır.

buradan hareketle diğerlerini değerlendirmek ise; büyük oranda dinleri de-
forme etmekle sonuçlanacak bir sunum olacaktır. Bu nedenle, araştırmanın
birinci kısmında, diğer dinleri bir tarafa bırakarak, genel olarak Hıristi-
yanlığın kutsal kitabı Yeni Ahid'e göre dini hakikatin ne olduğu üzerinde
durulacaktır.

İkinci kısımda, araştırmanın esas konusunu teşkil eden Roma Katolik
Kilisesi'nin hakikat anlayışı ortaya konacaktır. Roma Katolik Kilisesi'nin
kendisini yegâne hakikat olarak tanımlamasının nereye dayandığı ve Kilise
tarafından nasıl anlaşıldığı üzerinde durulacaktır.

Araştırmanın üçüncü kısmında ise; Katolik Kilisesi'ne yönelttiği eleştiri-
rilerle meşhur olan Katolik ilahiyatçı Hans Küng'ün genelde Hıristiyanlığın
özelde ise Katolik Kilisesi'nin 'hakikat' anlayışı konusundaki eleştirileri
ile kendi görüş ve yorumlarına yer verilecektir. Araştırmanın sonuç kısmın-
da ise, genel bir değerlendirme yapılacaktır.

I. Yeni Ahid'e Göre Hakikat

Yeni Ahid külliyatında 'hakikat' kavramı kullanıldıkları kitaba göre
farklılık arz etmektedir. Semitik geleneğe bağlı olan Yeni Ahid metinlerin-
de 'hakikat', İbranice 'emet' kelimesinin anlam ve türevlerine bağlı olarak
mana kazanmaktadır. Buna göre; 'sağlam olmak ve sabit olmak' anlamına
gelen 'âmân' kelimesinden türetilen 'emet' kelimesi, 'kendisine güvenilebi-
lecek kişi veya şey' anlamına gelmektedir. Yunan geleneğine bağlı metin-
lerde ise 'hakikat'; 'bir şeye veya kişiye gizli olan, kapalı olan' anlamındaki
Yunanca 'lantanô'dan türemektedir. Aynı kelimenin başına 'olumsuzluk eki
olan 'a-' harfinin eklenmesiyle 'aletheia' yani 'açığa çıkmış, örtüsü kaldırılmış
gerçek; bilinebilir olan ve varlığı daimi olan varlık; gerçek ile manevi olan
arasındaki uyum' anlamlarına gelmektedir. Birincisi zamana bağlı olarak
tecrübe edilebilen bir ilişkiyi; ikinci kavram ise, objektif gerçeklik ve zama-
nüstü hakikat anlamlarını ifade etmektedir.

Yeni Ahid'de 'hakikat' kelimesi, yukarıda belirtilen anlamların dışında,
özel olarak 'Tanrı' ve zamanın yıpratmasına dayanıklı olan 'İsa Mesih' için
kullanılmaktadır. 'Hakikat' kelimesinin zıddı Yunanca'da 'hata' veya 'yalan'
anlamına gelirken; Semitik dilde 'iki şahıs arasındaki bağın kopması' anla-
mına gelmektedir. Hakikat kelimesinin anlamı Yeni Ahid'deki metinler ve
mektuplarda, mensup oldukları geleneğe uygun olarak, yerine göre, bazen
biri bazen öteki anlamı içermektedir. Bununla beraber, aşağıda da görülece-
ği üzere, Hıristiyan ilahiyatında 'hakikat', hem Yunanca'daki anlamı hem de
İbranice'deki anlamı birlikte içerecek şekilde özellikle 'Tanrı' ve 'İsa Mesih'
için kullanılacaktır.¹

Sinoptik İnciller 'hakikat' kelimesini, genel olarak Yunanca anlamını
esas almak suretiyle 'gerçeğe uygun hakikat; gerçeğe uyumlu konuşmak
ve doğru konuşmak' anlamlarında kullanılmaktadır.² Pavlus ise, 'hakikat'
sözcüğünü mektuplarında her ne kadar Yunanca anlamındaki 'hakikati

1. Xavier Léon-Dufour, *Dictionnaire du Nouveau Testament*, Paris 1996, s. 545.

2. Sinoptik İnciller'deki bu kullanımlar için bkz.: Matta, 14/33, 22/16, 26/73, 27/54; Markos, 12/14, 14/70, 15/39, 5/33, 12/32; Luka, 20/21, 22/59, 16/11.

söylemek³ veya 'doğru olmak'⁴ şekliyle kullanıyor olsa da; 'güveni,⁵ sadakati,⁶ itaati hak eden İncil'⁷ şeklindeki kullanımlarda olduğu gibi, semitik anlamı çağrıştıracak bazı kullanım şekillerine de sahiptir. Yukarıda işaret edilen 'gizli olanın aşikâr olması' ve 'iki kişi arasındaki bağ' anlamlarına ise, Pavlus'un mektuplarında 'Hakikat İncili'nin tebliğ edilmesi, Yaraticısı'na ve İsa'ya bağlı olduğunu açıklamak suretiyle insana özgürlük bahşetmektir' şeklinde rastlanmaktadır.⁸

Pavlus'un 'Pastoral Mektuplar'ı diye bilinen Yeni Ahid'deki Timoteus'a Birinci ve İkinci Mektuplar ile Titus'a Mektup'taki Yunanca 'hakikat' kelimesinin kullanımlarında ise, Helenistik akımın etkisi görülmektedir. Meselâ, 'hakikatin bilinmesi'⁹ ile 'saf doktrin'in¹⁰ kastedilmesi bu yöndedir. Aynı Helenistik geleneğe bağlı kullanıma sahip olan İbraniler'e Mektup'ta ayrıca, 'semavî olan hakikat'in 'dünyevî olan sûret'in karşıtı olduğuna da vurgu yapılmaktadır.¹¹ Buna karşılık, Yuhanna'nın Vahyi ise semitik geleneğe uygun bir dil kullanmaktadır ve 'hakiki' olan ile 'aziz, sâdık ve doğru' olanı birlikte kullanmaktadır.¹²

Yeni Ahid'i teşkil eden İnciller'in en son kaleme alınmış olanı Yuhanna İncili'nde ise, hakikat kelimesi Semitik geleneğe uygun olacak şekilde doğrudan doğruya 'İsa Mesih'le bağlantılı olarak kullanılmaktadır. Hatta, 'hakikat'in varlığı İsa Mesih'le birlikte gerçekleşmiştir.¹³ Yuhanna İncili'nde semavi âlemden yeryüzüne indirilmiş olan İsa Mesih, 'hakikatin muşahhas' hale gelmiş şeklidir.¹⁴ O, hakikati hem dile getirir hem de tasdik eder.¹⁵ Öyle ki, bu özelliği dolayısıyla İsa Mesih'in hem sözleri hem de fiilleri biz-zat Tanrı'nın ifadesidir.¹⁶ Buradan hareketle Yuhanna İncili, insanın İlahî Vahyi kendinde içselleştirerek 'hakikati filiyata aktarması'ndan bahseder.¹⁷ Hakikati reddetmek, Vahyediciyi (İsa Mesih'i) öldürmek anlamına gelir.¹⁸ Kutsal Ruh için kullanılan Hakikat Ruhu ise, İsa'nın adaletini onaylamakla görevlidir.¹⁹

Katolik Kilisesi, Yeni Ahid'deki Tanrı, İsa Mesih ve Kutsal Ruh'a atfedilen 'hakikate' dair bu ifadelerde geçen manaların, temsilin ve yetkilerin tamamının kendisinde mücessem hale kavuştuğunu iddia edecektir.

3. Romalılar'a Mektup, 9/1; Korintoslular'a İkinci Mektup, 12/6; Timoteus'a Birinci Mektup, 2/7. Aynı şekilde, Yakub'un Metubu, 3/14.

4. Korintoslular'a İkinci Mektup, 6/8, 7/14; Filimon'a Mektup, 1/18.

5. Romalılar'a Mektup, 15/8.

6. Romalılar'a Mektup, 3/3-7.

7. Romalılar'a Mektup, 2/8; Galatyalılar'a Mektup, 2/14, 5/7. Aynı şekilde, Petrus'un Birinci Mektubu, 1/22.

8. Romalılar'a Mektup, 1/18, 25; Korintoslular'a İkinci Mektup, 4/2; Galatyalılar'a Mektup, 4/16, 5/7; Efesliler'e Mektup, 1/13, 4/21.

9. Timoteus'a Birinci Mektup, 2/4; Timoteus'a İkinci Mektup, 2/25, 3/7; Titus'a Mektup, 1/1.

10. Timoteus'a Birinci Mektup, 1/10; Timoteus'a İkinci Mektup, 4/3; Titus'a Mektup, 1/9, 2/1.

11. İbraniler'e Mektup, 8/2, 9/24; 10/22, 26.

12. Yuhanna'nın Vahyi, 3/7, 14; 6/10; 15/3; 16/7; 19/2, 9, 11; 21/5; 22/6.

13. Yuhanna, 1/17.

14. Yuhanna, 1/9, 14; 14/6.

15. Yuhanna, 8/40, 45.

16. Yuhanna, 5/19 vd., 36 vd., 8/19, 26, 28, 12/50.

17. Yuhanna, 3/21.

18. Yuhanna, 8/44.

19. Yuhanna, 4/23 vd., 14/17, 15/26, 16/13.

*Pavlus'un
'Pastoral
Mektuplar'ı
diye bilinen
Yeni Ahid'deki
Timoteus'a
Birinci ve İkinci
Mektuplar
ile Titus'a
Mektup'taki
Yunanca 'hakikat'
kelimesinin
kullanımlarında
ise, Helenistik
akımın etkisi
görölmektedir.*

Kilise'ye göre,
Hıristiyanlığı
diğer dinlerden
ayıran en önemli
özellik, ilahî
özellğe sahip
olan İsa-Mesih'in
'somutlaşması'
yani bir insan
olarak ete kemiğe
bürünerek
insanlar arasında
yer almasıdır.

II. Roma Katolik Kilisesi'nin Mutlak Hakikatin Yegâne Sahibi Olduğu İddiası

Katolik Kilisesi, Yeni Ahid'de kullanıldığı şekliyle yukarıda anlamları verilen 'hakikat' kelimesinin 'Tanrı', 'İsa Mesih' ve 'Kutsal Ruh'a dair olanların yegâne temsilcisi olarak kendisini görmektedir. Buna göre, özellikle Yuhanna İncili'nde nasıl ki 'hakikat' kavramı Tanrı ve İsa Mesih ile onların söz ve davranışlarını ifade ediyorsa, aynı şekilde 'mutlak hakikat olan İsa Mesih'in' vekili olan Katolik Kilisesi'nin ortaya koyduğu inanç ve doktrinler de aynı hakikati ifade etmektedir.

Kilise'ye göre, Hıristiyanlığı diğer dinlerden ayıran en önemli özellik, ilahî özelliğe sahip olan İsa-Mesih'in 'somutlaşması' yani bir insan olarak ete kemiğe bürünerek insanlar arasında yer almasıdır. Burada, 'ilahî' olanın insanlara kendini 'göstermesi' söz konusudur. Ancak, diğer dinlerde olanların aksine İsa-Mesih, 'mutlak olan'ın otoritesiyle insan olarak konuşmuş ve yine bu 'otorite' olarak dünyadaki varlığını sürdürmüştür. İsa-Mesih'in bu mutlak otoritesinin bu dünyada varlığını sürgit devam ettirmesi ise, İsa-Mesih'in öldükten sonra tekrar dirilmesi ve daha sonra, Kutsal Ruh'un onu devam ettirmesiyle gerçekleşmiştir.²⁰ Roma Katolik Kilisesi'ne göre ise, Kutsal Ruh bu varlığını tecessüm etmiş bir hiyerarşik yapı olan ve başında Papa'nın olduğu Katolik Kilisesi'nde devam ettirmektedir.

Gerçekten, Katolik Kilisesi sadece Baba olan Tanrı, Oğul olan İsa Mesih'i değil, aynı zamanda ve bilhassa Kutsal Ruh'u da kendi bünyesinde temsil ettiğini iddia edecektir. Buna göre Katolik Kilisesi, Yuhanna İncili'nde belirtilen ve İsa Mesih'in kendinden sonra geleceğini müjdelediği Paraklet'i Kutsal Ruh olduğu şeklinde yorumlayacaktır. Böylece Katolik Kilisesi, Kutsal Ruh ile ilgili bütün otoritesini ve temsil yetkisini buradan alacaktır.²¹

Roma Katolik Kilisesi'nin, 'mutlak hakikat' olarak İsa-Mesih'in yeryüzündeki yegane temsilcisi olduğu ve yine aynı hakikati elinde bulundurduğu için kurtuluşun sadece kendisinde olduğuna dair doktrinleri, Katolik Kilisesi'nin yayınladığı Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri adlı kitabının 830-831. paragraflarında şöyle ifade edilmektedir:

'Kilise katoliktir, çünkü kendisinde Mesih mevcuttur. "Mesih İsa neredeyse Katolik Kilisesi oradadır." (A. Antakyalı Ignatius, Smyrn. 8, 2) Onda Mesih'in tam Bedeni Başıyla birleşmiş olarak varlığını sürdürmektedir,²² bu da Kilise'nin Ondan, Onun istediği esenlik yollarının hepsini aldığını gösterir:²³ Doğru ve tam inanç ifadesi, kusursuz Kilise sırlarına uygun yaşam ve havarilerden miras kalan ruhban sınıfı. Kilise bu temel anlamıyla Pentekost günü Katolik oldu,²⁴ İsa'nın tekrar geleceği güne kadar da öyle kalacaktır.'

'Kilise Katolik'tir, çünkü insanların evrenselliğini sağlamak amacıyla Mesih tarafından görevlendirilmiştir.'²⁵

20 Paul Poupard, *Dictionnaire des Religions*, Paris 1993, c.2, s. 2115.

21 Karl Rahner - H. Vorgrimler, *Petit Dictionnaire de Théologie Catholique*, Paris 1970, s. 148.

22 Efesoslular'a Mektup, 1/22-23.

23 Bu ifadenin yer aldığı II. Vatikan Konsili dokümanı için bkz.: *Ad Gentes*, 6.

24 Bkz.: *Ad Gentes*, 4.

25 Matta, 28/19.

Herkes Tanrı'nın Halkı olmaya çağrılmıştır. Bunun içindir ki, bu Halkın görevi tek ve biricik kalarak, Tanrı'nın başlangıçta insan doğasını birlik içinde yaratırken öngördüğü dağılmış çocuklarını bir araya toplamak olan isteği gerçekleşsin diye kendini bütün evrenin boyutlarına ve bütün çağlara yayılacak şekilde hazırlamaktır (...). Tanrı'nın Halkı üzerinde parlayan bu evrensellik niteliği Rab'bin bizzat kendisinin bir armağanıdır, bunun sayesinde Katolik Kilisesi, etkin ve sürekli biçimde, bütün insanlığı Mesih'in liderliğinde, Onun Ruh'u'nun birliğinde içerdiği iyiliklerle birlikte toparlamaya çalışmaktadır.^{26,27}

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Katolik Kilisesi, İsa-Mesih'in görevlendirmesiyle bu görevi yerine getirmektedir. Katolik Kilisesi, esenlik yollarının tamamını yani 'kurtuluşun' bütün yollarını da kendi bünyesinde taşımaktadır. Katolik Kilisesi, bu görevini 'etkin ve sürekli biçimde' bütün insanlığı hedefleyerek yerine getirirken Mesih'in önderliğinde ve bunu yegane Kutsal Ruh'un desteğiyle yerine getirmektedir. Katolik Kilisesi, böylece Kutsal Ruh'un etkisini sadece kendisine hasretmekle diğer kiliselerin Kutsal Ruh'un bu yol göstericiliğinin dışında olduğunu vurgular.

Katolik Kilisesi, kurtuluşa götüreceği olan 'hakikate' yani 'gerçeğe' kendisinin sahip olduğunu belirtir. Bunu kendisine bizzat Mesih'in tevdi ettiğini ve diğer insanlara bunu götürmekle de görevli olduğunu ve misyonerlik görevinin de buna dayandığını belirtir:

'Tanrı herkesin gerçeğin bilincine vararak esenliğe kavuşmasını ister. Esenlik gerçektir. Gerçek Ruh'u'nun teşvikine riayet edenler şimdiden esenlik yolundadırlar; ama bu gerçeğin emanet edildiği Kilise, bu gerçeği onlara götürmek için onların isteklerini karşılamaya gitmelidir. Kilise esenliğin evrensel tasarısına inandığı için misyonerdir.'²⁸

Katolik Kilisesi'nin yegane 'hakikati' ve 'gerçeği' elinde bulundurduğu dogması, modern hayata uyumu gözeterik Kilise'nin yeniden 'güncellenmesi' maksadıyla gerçekleştirilen II. Vatikan Konsili dokümanlarında da teyid edilmiştir:

'Mesih'in biricik Kilisesi, (...) Kurtarıcımız dirildikten sonra başına geçsin diye Petrus'a ve onu geliştirsin ve yönetsinler diye öteki havarilere emanet ettiği Kilise'dir (...). Bu Kilise dünyada oluşmuş ve organize olmuş bir topluluk olarak Petrus'un halefi ve onunla birlik içinde olan episkoposlar tarafından yönetilen Katolik Kilisesi'nde (subsistit in) gerçekleşmiştir.'²⁹

II. Vatikan Konsili (1962-1965), daha önce yapılmış olan ve bazı dogmaların tesisi ve açıklanmasına matuf gerçekleştirilen konsillerden farklılık arz etmektedir. Bu konsilin amacı, daha önceleri olduğu gibi Kilise'ye karşı olan bazı doktrinal tehlikelerin ötesinde, Roma Katolik Kilisesi aracılığıyla İncil'i modern dünyaya taşıma idi. Bu konsilin üzerinde durduğu temel soru şuydu: 20. Yüzyılın sonunda Roma Katolik Kilisesi geçerliliğini hâlâ nasıl koruyabilirdi? Öncekilerin aksine, bu konsilde herhangi bir aforozdan

II. Vatikan Konsili (1962-1965), daha önce yapılmış olan ve bazı dogmaların tesisi ve açıklanmasına matuf gerçekleştirilen konsillerden farklılık arz etmektedir.

26. Bu ifadenin yer aldığı II. Vatikan Konsili dokümanı için bkz.: *Lumen Gentium*, 13.

27. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000, s. 215.

28. *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000, madde: 851, s. 220.

29. *Lumen Gentium*, 8. Bkz.: *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000, madde: 816, s. 211.

'Kilise öteki
dinlerin
bilinmeyen ama
yaşamı, nefesi
ve her şeyi
vermesinden beri
herkese yakın
olan ve herkesin
kurtulmasını
isteyen Tanrı'nın
"hâlâ örtülü ve
imgeli" arayışı
içinde olduklarını
kabul etmektedir.

ve mahkumiyetten söz edilmiyordu. Konsil'de 16 dosya görüşülmüştür. Bu dokümanlar arasında en dikkat çeken, Katolik Kilisesi'ne mensup olmayan Hıristiyanlar ile diğer dinlerin mensuplarına bakış ve davranış ile onlarla ilişkilerin nasıl olacağını ele alan kısımlardır.³⁰

Katolik Kilisesi'nin bu konudaki yaklaşımı, diğer din mensuplarının da insan olmaları hasebiyle içlerinde 'Tanrı'nın imgesini örtülü bir şekilde olsa dahi' taşıyor olmalarıdır. Konsil kararlarında da ifade edildiği üzere Roma Katolik Kilisesi, bu durumu 'Hıristiyanlaştırmak için bir hazırlık safhası' olarak değerlendirmektedir. Her ne kadar Katolik olmayanlar yaratılmış olan ile Yaratıcı'yı karıştırmış olsalar da, bunlara doğru yolu göstermek, sapkınlık 'Tufanı'ndan insanları kurtaracak yegane Nuh'un Gemisi vazifesi görevini yerine getiren Katolik Kilisesi'nin görevidir. Katolik Kilisesi'nin bu tutumu, resmi belgelerinde şu şekilde özetlenmektedir:

'Kilise öteki dinlerin bilinmeyen ama yaşamı, nefesi ve her şeyi vermesinden beri herkese yakın olan ve herkesin kurtulmasını isteyen Tanrı'nın "hâlâ örtülü ve imgeli" arayışı içinde olduklarını kabul etmektedir. Böylelikle, Kilise dinlerde bulunabilecek iyi ve gerçek her şeyi "bir İncil hazırlığı ve sonunda yaşama sahip olsun diye her insanı aydınlatan Kişi'nin bir ihsanı olarak görmektedir".³¹

'Ancak insanlar dinsel tutumlarında Kendilerindeki Tanrı imgesini bozan hatalar ve sınırlar gösterirler: Çoğu zaman, şeytan tarafından aldatılmış olarak akıl yürütürken yollarını şaşırırlar, Tanrı'nın gerçeğini yalanla değiştirirler, yaratığı Yaradan'a tercih ederek ona hizmet ederler ya da bu dünyada Tanrı'sız yaşar ve Tanrı'sız ölürler, böylece korkunç umutsuzluk tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.³²

'Günahın yoldan çıkardığı ve dağıttığı bütün çocuklarını yeniden bir araya getirmek amacıyla Baba bütün insanlığı Oğlunun Kilisesine çağırarak istedi. Kilise insanlığın kendi esenliğini ve birliğini yeniden bulduğu yerdir. Kilise "barışmış dünya"dır (A. Augustinus, serm. 96, 7, 9). Kilise "Kutsal Ruh'un nefesiyle Rab'bin Haç yelkeniyle bu dünyada seyreden" (A. Ambrosius, virg. 18, 118) yelkenli gemisidir, Kilise Babalarının benzetmelerine göre Kilise tufandan kurtaran Nuh'un Gemisi'dir.³³³⁴

Jean François Mayer'e göre, II. Vatikan Konsili dokümanları dikkatli bir şekilde okunduğunda, Katolik Kilisesi'nin Katolik olmayanlarla işbirliği konusunda açık bir yöneliminin olmadığı ve bu belgelerde güncel problemler hakkında söz söylemek için çaba harcanmadığı görülmektedir. Kilise'nin hedefi, sorun ortaya koymak değil, modern dünyadan kaynaklanan yeni şartlara uyum sağlamaktır. Hıristiyanlık dışındaki dinlerden saygıyla bah-

30. II. Vatikan Konsili'nin toplanmasını gerektiren sebepler ile bu konsilde karara bağlanan konular, yayınlanan belgeler, içeriklerine dair bilgiler ve değerlendirilmesine dair bkz.: İsmail Taşpınar, 'Katolik Kilisesi'nin Modern Dünyaya Uyum: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı', Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul 2011/2, sayı: 41, s. 107-120.

31. Bu ifadelerin yer aldığı II. Vatikan Konsili dokümanları için bkz.: Lumen Gentium, 16; Nostra Aetate, 2; Evangelii nuntiandi, 53.

32. Lumen Gentium, 16.

33. Petrus'un Birinci Mektubu, 1/20-21.

34. İlgili kısımlar bkz.: Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000, madde: 843-845, s. 218.

sedilmiş ve Hıristiyanlar, diğer din mensuplarına karşı olumlu davranmaları konusunda cesaretlendirilmiştir. Öyle ki; 19. yy.'a kadar papalar Katolik Kilisesi'nin sahip olduğu 'gerçek doğruya' yani 'hakikate' aykırı olduğu için vicdan özgürlüğünü reddederken; Konsil dokümanlarında bireylerin ve grupların dinî özgürlük hakları savunulmuştur.³⁵ Fakat, bu durumdan, Katolik Kilisesi'nin yegane hakikati elinde tuttuğu yönündeki iddiasından vazgeçtiği anlamı çıkarılmamalıdır. Katolik Kilisesi'nin bu yaklaşımına, daha önceki paragraflarda işaret edilmişti.³⁶

Katolik Kilisesi, kendisi dışında kurtuluşun olmadığı (extra ecclesia non salus) dogmasından kesinlikle vazgeçmemiştir. Bu durum, yine II. Vatikan Konsili belgelerine dayanarak hazırlanmış olan belgelerde şu şekilde yer almaktadır:

"Kilise'nin dışında esenlik (kurtuluş) yoktur.' Kilise Babalarınca sık sık tekrarlanan bu savı nasıl anlamalı? Olumlu bir biçimde dile getirildiğinde bunun anlamı her esenliğin Baş-Mesih'ten onun Bedeni Kilise aracılığıyla geldiğidir:

'Konsil Kutsal Kitaba ve Geleneğe dayanarak yeryüzünde ilerlemekte olan bu Kilise'nin esenlik için gerekli olduğunu belirtmektedir. Nitekim, sadece Mesih esenliğin yolu ve aracısıdır: Oysa, Mesih Kilise olan Bedeninde mevcut olmaktadır; imanın ve Vaftizin gerekliliğini bize öğreterek, aynı zamanda bize doğruladığı insanların Vaftiz kapısından girmeleri bu Kilise'nin gerekliliğidir. İşte bu nedendir ki, gerek Kilise'nin Mesih İsa aracılığıyla Tanrı tarafından gereklilik sonucu kurulduğunu bilen³⁷ ve Katolik Kilisesi'ne girmeyi reddeden, gerek bunda direten kişiler kurtulamazlar.³⁸

Yukarıda da işaret edildiği üzere, II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi, yegâne hakikati kendi elinde tutuyor olması iddiasından vazgeçmiş değildir. Bu belgelerde de belirtildiği üzere, insanlığın birliği ve insanlar arasındaki dostluk duygusunun geliştirilip ilerletilmesi sorumluluğunun Katolik Kilisesi'nde olduğuna ayrıca vurgu yapılmaktadır. Buna göre, Katolik Kilisesi diğer dinlerle iletişime geçtiğinde kurtuluşlarını ve hakikate ulaşmalarını sağlamak amacıyla onlara önderlik ve rehberlik edecektir.

III. Hans Küng'ün Katolik Kilisesi'nin Mutlak Hakikate Sahip Olduğu İddiasını Eleştirisi

Hans Küng, Katolik Kilisesi'nin kendisini hakikatin yegâne şaşmaz sahibi olarak takdim etmesi ve kurtuluşun da sadece kendisine tabi olmakla gerçekleşeceğini iddia etmesini şiddetle eleştirmiş olan bir Katolik ilahiyatçısıdır. O, Katolik Kilisesi'nin her şeyden önce kendisini 'Roma' kültürüne ait ve onun bir devamı olarak tavsif etmesini doğru bulmamaktadır. Hans

*Hans Küng,
Katolik
Kilisesi'nin
kendisini
hakikatin yegâne
şaşmaz sahibi
olarak takdim
etmesi ve
kurtuluşun da
sadece kendisine
tabi olmakla
gerçekleşeceğini
iddia etmesini
şiddetle eleştirmiş
olan bir Katolik
ilahiyatçısıdır.*

35. Jean François Mayer, 'II. Vatikan Konsili'nden Sonra Hıristiyan dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler', Divan İlmî Araştırmalar, İstanbul 2000/2, sayı: 9, s. 86-87.

36. Konuyla ilgili geniş açıklama için bkz.: İsmail Taşpınar, 'Katolik Kilisesi'nin Modern Dünyaya Uyumlu: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı', Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul 2011/2, sayı: 41, s. 107-120.

37. Lumen Gentium, 14.

38. İlgi kısımlar bkz.: *Katolik Kilisesi Din ve Ahlak İlkeleri*, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000, madde: 846, s. 218-219.

Katolik
Kilisesi'nin
'hakikat'i
temsil ediyor
oluşuna, sahip
olduğu birtakım
müesseselerin
adedinin çokluğu
değildir.

Küng'e göre, her ne kadar II. Vatikan Konsili'nin toplanması ve aldığı birtakım kararlar önemli olsa da, Katolik Kilisesi'nin başına geçen Papalar, bu çizilen yeni rotayı takip etmemişlerdir. Her ne kadar Küng'ün bu iddiası yukarıda Konsil kararlarından yaptığımız alıntılarla pek uyuşmasa da, onun diğer konularda Katolik Kilisesi'ni eleştirmesi dikkate alınacak değerdedir.

Hans Küng'e göre, 'Katolik Kilisesi' tabiri, asıl itibariyle bütün Hıristiyanlar anlamında 'bütün Kiliseyi' yani 'evrensel Kilise'yi ifade etmektedir. Bununla Katolik Kilisesi, kendisini diğer yerel ve sınırlı kiliselerden ayırt etmektedir. Ecclesia cattolica ifadesi, aslında belli bir 'inanç' farklılığına işaret etmemektedir. Yani, 'bütün Hıristiyan cemaatini' ifade etmektedir. İnançtaki farklılaşma ise, 'Katolik Kilisesi' ifadesinin yanına ek olarak 'Roma' kelimesinin yerleştirilmesiyle gerçekleşmektedir. Oysa bu ifade, kendi içinde çelişkili bir ifadedir. Yani, Katolik Kilisesi'nin hem 'evrensel' bir kilise olduğunu iddia etmesi hem de kendisini 'Roma' ile sınırlaması bir çelişkidir. Bu durum, bir bakıma 'sınırlı-evrensel' demekle eşittir.

Kilise'nin Katolik yani 'evrensel' olması demek, tarihten günümüze kadar varlığını sürdürerek nakledilmiş olan ve yeryüzünde hiçbir ırk, millet, sınıf ve grubu dışlamadan hepsini içine alan bir imanı temsil eden yaklaşıma sahip olması demektir. Hans Küng'e göre, ancak böyle bir Kilise 'evrensel' yani Katolik olabilir. Yoksa, kendisini sadece 'Roma geleneği' ile sınırlandıran bir kilise 'Katolik' olamaz. Küng, Katolik Kilisesi'nin bizzat kendisini sınırlayarak geliştirdiği bir kilise yapısı ve geleneği, aynı zamanda onun mutlak hakikati temsil edemeyeceğini gösteren en önemli delillerden biridir.

Hans Küng, Katolik Kilisesi'nin 'yegâne hakikat'i temsil ettiği yönündeki iddiasını sorgularken, Kilise'nin ahlaki özelliğine dikkat çekmektedir. Küng'e göre, önemli olan Katolik Kilisesi'nin 'doğru inancı' (orthodoxie) belirleyecek kararlar alması değildir. Zira, inanç konusunda birtakım dogmalar içeren belgeler yayınlamak Kilise'nin temsil ettiği hakikatle ilişkili değildir. Yani, Kilise'nin yegâne hakikati elinde tutuyor olmasının delili, inanca dair yayınlamış olduğu belgelerde değildir. Ona göre, Katolik Kilisesi'nin temsil ettiği 'hakikat', tavsiye ettiği ahlaki ilkelerdedir. Katolik Kilisesi, ancak bu ahlaki esasları temsil ettiği ölçüde 'hakikati' temsil ettiğini iddia edebilir.

Katolik Kilisesi'nin 'hakikat'i temsil ediyor oluşuna, sahip olduğu birtakım müesseselerin adedinin çokluğu değildir. Aksine, Katolik Kilisesi'nin 'hakikati' temsil etmesi, öğrettiği ahlaki esaslara uygun yaşayan dindarların adedinin çok olmasıdır. Kilise teşkilatını oluşturan ve bu teşkilatın en üst makamlarında görev yapan din adamlarının 'yanılmazlığı' söz konusu olamaz. Bu nedenle, Katolik Kilisesi'nin başı olan Papa'nın yanılmazlığı dogması (Infaillibilité) da kabul edilebilir bir dogma değildir. Nitekim, 19. Yüzyılın ikinci yarısında (18 Temmuz 1870) kabul edilen bu dogma, dönemin felsefi ve sosyal şartlarına karşı I. Vatikan Konsili'nde alınan bir karara dayanmaktadır.³⁹

39. René-Michel Roberge, *Hans Küng, L'Église Assurée dans la Vérité?*, Laval Théologique et Philosophique, Canada 1981, c.: 37, sayı: 3, s. 370.

Hans Küng, Katolik Kilisesi'nin Kutsal Ruh tarafından yönlendirildiği konusu da özellikle açıklığa kavuşturulması gereken bir konudur. Bu konu, Katolik Kilisesi'nin sıkça vurguladığı şekilde anlaşılmalıdır. Zira, Katolik Kilise'nin Kutsal Ruh ile olan bağlantısına o kadar vurgu yapıyor ki, sanki bir tanrı olan Kutsal Ruh ile dünyevi bir müesseseye olan Kilise birbirinin aynıymış gibi anlaşılmaktadır. Oysa, biri ilahî bir varlık iken diğeri ona tâbî olmaya çalışan bir dünyevî müessesedir. Bu nedenle, Kutsal Ruh'a iman etmekle, Kilise'ye iman edildiği anlaşılmalıdır. Birinde imanın nesnesi Tanrı iken, diğesinde değildir. Nitekim Hans Küng, Katolik Kilisesi'ne dair kaleme aldığı eserde şöyle demektedir:

'Kutsal Ruh, Kilise değildir: Kutsal Ruh'u Kilise ile aynı görmek çok tehlikelidir. Kutsal ruh, Kilise'nin Ruh'u değildir, o bir Tanrı'dır. Kutsal Ruh'un derin anlamdaki bağımsızlığının temeli buradadır. Kutsal Ruh, Kilise'nin Ruh'u olmadığı gibi, kendisiyle çok içten bir ilişkisi olsa dahi -açık ve basit bir dille ifade edilecek olursa- bir Hıristiyanın da Ruh'u değildir. Kutsal Ruh, Tanrı'nın Ruhu'dur.'

Aradaki bu ince nüans kaybedildiğinde, Kilise'nin kendi kendisine ibadet etmesi gibi garip bir durum ortaya çıkabilir. Burada, Kutsal Ruh'un Kilise'ye nispetle aşkınlığına ve insanlardan bağımsız olarak varlığına özellikle vurgu yapılmalıdır. Bu, hem Kilise'ye kendisinin ne kadar zayıf olduğunun farkına varmasını hem de onu yönlendiren Kutsal Ruh'a karşı daha çok tevazuyla boyun eğmesine vesile olacaktır.⁴⁰

Hans Küng'e göre, kurtuluş konusu ile hakikat konusu da birbirinden ayrı ele alınmalıdır. Zira, bunlar birbirinden ayrı iki farklı şeylerdir. Nitekim, günümüz Hıristiyan 'dinler ilahiyatı', bu konuda dikkatli davranmaktadır ve insanların başka dinlere mensup olarak da ebedî kurtuluşa erebileceklerini kabul etmektedir. Bu ilahiyata göre diğer dinlere, kurtuluş yolları da denmektedir.

Her ne kadar günümüz Hıristiyan ilahiyatı bugün diğer dinler vasıtasıyla da kurtuluşun elde edilebileceğini söylese de, bu durum onların her birinin hakikate sahip oldukları anlamına gelmez. Yani, onların kurtuluşa götürüyor olmaları, yaptıkları büyü, putperestlik, insan kurban etmeleri, vb. gibi uygulamaları ile hakikat-karşıtı ve her türlü batıl inançlara sahip oluşları nedeniyle değildir. Küng'e göre, günümüz Hıristiyan ilahiyatına göre, bütün bunlara rağmen bu dinler kurtuluşa götürürler. Bununla beraber, büyük dinlerin kurtuluşa götürmelerinin kabulü ancak izafidir ve belli şartlar altında kabul edilir. Yoksa, bu dinler her halükarda kurtuluşa götürür denemez. Her ne kadar Hıristiyanlar, diğer dinlerde var olan hakikat unsurları olduğuna inanıyor olsalar da, onların gerçek hakikati sunduklarına inanmazlar.⁴¹

Bir Katolik ilahiyatçı olarak Hans Küng'ün bu sözleri, asıl itibariyle Katolik Kilisesi'nin yegâne hakikati elinde bulundurduğu iddiasını bir adım ileri götürmekte ve biraz daha yumuşatmaktadır. O, diğer dinlerde de bazı hakikat 'kıyıntıları'nın olabileceğini kabul etmekle beraber, bunların 'gerçek' hakikati tam olarak sunmadıklarını da ifade etmektedir.

*Her ne kadar
günümüz
Hıristiyan
ilahiyatı bugün
diğer dinler
vasıtasıyla da
kurtuluşun elde
edilebileceğini
söylese de, bu
durum onların her
birinin hakikate
sahip oldukları
anlamına gelmez.*

40. Claude Dagens, *L'Esprit Saint et l'Église dans la Conjecture Actuelle*, Nouvel Revue Théologique, Bruxelles 1974, s. 230-231.

41. Geniş açıklama için bakınız: *Hans Küng, Être Chrétien*, çev.: Henri Rochais-André Metzger, Paris 1978, s. 100-101, 118, 322-326.

Hans Küng'e
göre, bugün
Katolik Kilisesi
tarihteki belli
şartlar içerisinde
kendisinin ürettiği
ve bir türlü
revize etmeye
yanaşmadığı
bazı dogmalara
dayanan bu
iddiaları sebebiyle
ölümü bekleyen
ağır bir hasta
gibidir. Şayet
bu duruma
'müdahale'
edilmezse, her an
yok olabilir.

Sonuç

Katolik Kilisesi, kendisinin yegane hakikati temsil ettiğine dair inancının temellerini, Yeni Ahid'deki hakikate dair ifadelerden hareketle meşrulaştırmıştır. Buna göre, İsa Mesih'in yeryüzündeki temsilcisi olduğu ve Kutsal Ruh ile her an iletişim halinde bulunduğuna dair dogması, onun bu iddiasının en önemli dayanaklarıdır. Ancak, Katolik Kilisesi'nin gerçekten Yeni Ahid'de ifade edilen 'Evrensel Kilise'yi temsil ettiği ne kadar doğrudur? Oysa, kendisinin hem evrensel olduğunu iddia etmesi hem de kendisini 'Roma' geleneği ile sınırlandırması bir çelişkidir.

Katolik ilahiyatçı Hans Küng'e göre, Katolik Kilisesi'nin günümüzde içine düşmüş olduğu krizin en önemli sebeplerinden biri de, kendisine olmayan ve hak etmediği bir makamı zorla layık görmesidir. Küng'e göre, Katolik Kilisesi'nde 11. Yüzyıldan itibaren gittikçe artan mahiyette bir monarşist ve mutlakiyetçi bir papalık anlayışı ve uygulaması gelişmiştir. Ona göre gerçek kriz; bir müessese olarak Katolik Kilisesi'nin bütün güç ve hakikati tek elinde bulundurması ile ortaya çıkmıştır. Kilise bu gücünü kuralcılık ve kilise merkezliyeti yoluyla kullanmıştır. Bu ise, tarihte Katolik Kilisesi'nin karşılaştığı üç büyük kopuşun da sebebi olmuştur. Bu kopuşlar, önce 11. Yüzyılda Doğu ve Batı Kiliseleri'nin ayrılmasıyla gerçekleşmiştir. İkinci kopuş; 16. Yüzyılda Batı Kilisesi içerisinde Katolikler ve Protestanlar olarak ayrılmasıyla gerçekleşmiştir. Üçüncü kopuş ise; Roma Katolik Kilisesi ile aydınlanma sonrası modern dünya arasında gerçekleşmiştir.⁴² Hans Küng'e göre, bugün Katolik Kilisesi tarihteki belli şartlar içerisinde kendisinin ürettiği ve bir türlü revize etmeye yanaşmadığı bazı dogmalara dayanan bu iddiaları sebebiyle ölümü bekleyen ağır bir hasta gibidir. Şayet bu duruma 'müdahale' edilmezse, her an yok olabilir.



Abstract

Since every religion have their own truths, the subject of "truth" in religions needs to be considered according to religion. In the first section of this research we study what is truth in Christianity according to the New Testament. In the second section we will investigate the understanding of the truth in the Roman Catholic Church. Then in the third section we will relate the views and interpretations and the criticism of the famous Catholic theologian Hans Küng in relation to the understanding of the truth in Christianity in general and specifically in the Catholic Church. In the Result section we will make a general evaluation.

Key Words

Religion, ultimate truth, the New Testament, the Church, salvation

Bibliyografya

1. Hans Küng, Être Chrétien, çev.: Henri Rochais-André Metzger, Paris 1978.
2. Paul Poupard, Dictionnaire des Religions, Paris 1993.
3. Karl Rahner – H. Vorgrimler, Petit Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris 1970.
4. Xavier Léon-Dufour, Dictionnaire du Nouveau Testament, Paris 1996.
5. Jean-Yves Lacoste, Dictionnaire Critique de Théologie, Paris 2002.
6. A. Michel, 'Vérité ou Vérasité', Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris 1946, c. 15, s. 2675-2687.
7. Jean François Mayer, 'II. Vatikan Konsili'nden Sonra Hıristiyan dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler', Divan İlmî Araştırmalar, İstanbul 2000/2, sayı: 9, s. 75-112.
8. İsmail Taşpınar, 'Katolik Kilisesi'nin Modern Dünyaya Uyumu: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı', Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul 2011/2, sayı: 41, s. 107-120.
9. Katolik Kilisesi Din ve Ahlâk İlkeleri, çev.: Dominik Pamir, İstanbul 2000.
10. Claude Dagens, 'L'Esprit Saint et l'Église dans la Conjecture Actuelle', Nouvel Re-
vue Théologique, Bruxelles 1974, s. 225-245.
11. Hans Küng, 'Peut-on Encore Sauver l'Église?', Paris 2012.
12. René-Michel Roberge, 'Hans Küng, L'Église Assurée dans la Vérité?', Laval
Théologique et Philosophique, Canada 1981, c.: 37, sayı: 3, s. 370.

